

Η ΤΥΧΗ ΓΡΑΦΕΙ... ΟΤΙ ΤΗΣ ΛΕΜΕ

ΔΙΗΓΗΜΑ

ὁ Λενιώ ἀγαποῦσε τὸν Ἀλέκο τῆς Εὐανθῆς πολὺν καιρό. Τὸν ἤθελε μὲ ὅλη τὴ δύναμι τῶν εἴκοσιπέντε χρονῶν. Ἀλλ' ἡ μητέρα του δὲν τὴν ἤθελε, γιατί ἦτανε φτωχοκόριτσο, μεροδουλετοῦ στὰ χωράφια καὶ δὲν εἶχε καμμιά προῖκα, οὔτε κτήματα, οὔτε σπίτι, οὔτε κἀν γονεῖς.

Καθότανε μὲ μιὰ θειά της ποὺ τὴν ἐκμεταλλεῦτηκε ἀπὸ μικρὸ κορίτσι, τὸν καιρὸ ποὺ τὴν ἀφῆσαν ὄρφανή οἱ δικοί της, καὶ τώρα ἀκόμη τῆς ἔπαιρνε τὰ μερομίσθια της, ὅσο μπορούσε, δῆθεν γιὰ τὴ δική της τὴν τροφή στὸ σπιτικό, ἀλλὰ γιὰ νὰ τρέφωνται λίγο καλύτερα αὐτὴ κι' ὁ γέρος της.

Τὸ Λενιώ ἔδινε τὰ χρήματά της, χωρὶς μουρμούρες, ἀλλ' ἀπ' τὸν καιρὸ ποὺ ἀγάπησε γιὰ καλὰ τὸν Ἀλέκο, τᾶκριβε ἢ τᾶπαιρνε πανικὰ ἀπὸ τὸν ἔμπορο, γιατί ἔβαλε στὸ κεφάλι της γιὰ καλὰ νὰ θάψῃ προικιά καὶ νὰ κάμῃ κι' αὐτὴ ἓνα μεταξωτὸ φόρεμα καθὼς τᾶλλα κορίτσια.

Τί νὰ καμνε; κανεὶς δὲν τὴν συλλογιζότανε. Ἡ θειά ποὺ τὴν εἶχε δὲν ἦταν κακιὰ, μὰ μητρικὴ καρδιά δὲν εἶχε. Τὸ γῆρας κ' ἡ φτώχια τὴν ἔκαμαν σκληρὴ καὶ δὲν ἐφαντάζετο πὼς εἶχε καμμιάν ἄλλη ὑποχρέωσι στὸ κορίτσι παρὰ νὰ τὴν ἔχη ὑποτακτικὴ. Νὰ τὴν παντρέψῃ δὲν τὸ σκέφθηκε ποτέ. Μονάχα εἶχε πῆ, πὼς ἅμα πεθάνουν ὁ γέρος κι' αὐτὴ τὸ καλύβι θάμνε τῆς Λενιώς μὲ τὴ γίδα, τὶς κότες, τὸ μισογκρεμισμένο φοῦρνο καὶ τὸ περιβολάκι τριγύρω ποὺ μονάχα ξύλα στίβαζαν' καὶ φύτρωναν ἥλιοι καὶ καλαμπόκια πλάι στὰ τρία τέσσερα λουλούδια ποὺ μὲ κόπο ἀνα-

νέωνε κάθε χρόνο τὸ Λενιώ. Ἦταν κ' οἱ τενεκέδες μὲ τοὺς βασιλικοὺς καὶ μερικὰ δέντρα μὲ καρπὸ, ἢ συκιά, ἢ μουριά, τὸ ψηλὸ δέντρο ποὺ ἔκαμνε τὶς ἀχλάδες καὶ οἱ τρεῖς μηλιές ποὺ δίνανε μῆλα μὲ τῆς χρονιές τους.

Οἱ γέροι δὲν εἶχανε παιδιὰ καὶ τὸ Λενιώ τοὺς ἦρθε σταλμένο ἀπὸ τὸ Θεό, γιατί ἀπ' τὸν καιρὸ ποὺ τὸ πήρανε βοηθοῦσε σ' ὅλα. Ἔμαθε μικρὴ νὰ ζυμώνη, κουβαλοῦσε νερό, ἔφερνε κλάρες γιὰ τὴν κατσίκα κι' ὅλες τὶς δουλειές τὶς ἔμαθε καὶ τὶς ἔκαμνε εὐκόλα.

Σχολεῖο δὲν πρόφθασε νὰ πάη παρὰ δυὸ χρονιές. Ἰοια ποὺ ἔμαθε τὰ γράμματα καὶ συλλάβιζε. Τί τῆς χρειαζότανε παρὰ πάνω; ἔλεγε ἡ γριά. Ἐκεῖνη δὲν ἤξερε οὔτε κι' αὐτά.

Τὸ Λενιώ ὅμως μεγάλωνε κ' ὁμόρφαινε. Στὰ εἴκοσι χρόνια ἦταν κοπέλλα εὐρωστη, καλοφτιαγμένη, μὲ τὰ μάτια ἀνοικτὰ καὶ τὸ χαμόγελο γλυκό. Τὰ ματοτσίνουρά της ἦταν μεγάλα καὶ μαῦρα σὰν τὰ μάτια ποὺ γελοῦσανε πιώτερο ἀπ' τὰ χεῖλη της. Τὰ μαλλιά της ἔγιναν δυὸ βαρειές μεταξωτὲς πλεξίδες ποὺ τὶς γύριζε στεφάνι στὸ κεφάλι της. Ἡ θειὰ δὲν τὴν ἄφησε νὰ πάη μὲ τ' ἄλλα κορίτσια νὰ τὶς κόψη, γιατί πίστευε πὼς τὰ κομμένα μαλλιά εἶναι ἀτιμία στὴ γυναῖκα. Τὸ Λενιώ πειθαρχοῦσε γιατί δὲν μποροῦσε νὰ κάμη κι' ἄλλιως. Εἶχε φάη μικρὴ πολὺ ξύλο καὶ δὲν εἶχε γνωρίση καμμιά τρυφερότητα. Ποιδοῦσε κάποτε νὰ εἶναι σὰν τ' ἄλλα κορίτσια κι' αὐτή, στολισμένη, κουρεμένη, μὲ τὴ μεταξωτὴ κάλτσα καὶ τὰ λεπτόδερμα παπούτσια, ἀλλὰ δὲν τῆς ἔμενε καιρὸς νὰ τὰ ποθήση πολὺ ὅλ' αὐτά, γιατί ἡ δουλειὰ ἦταν πολλή· καὶ στὴν ἐκκλησιὰ ἀκόμη σπάνια πήγαινε.

Τὸν Ἀλέκο τὸν γνώρισε στὰ χωράφια ποὺ δούλευε. Ἦτανε σκαφτιᾶς καλὸς κι' ἂν ἤθελε δὲ θᾶμενε ποτὲ χωρὶς ἐργασία. Αὐτὸς ὅμως δὲν τὴν πολυαγαποῦσε τὴ δουλειὰ καὶ πήγαινε μὲ τὸ κέφι του. Τοῦ ἄρεζαν τὰ πανηγύρια, τὰ κοριτσόπουλα, ὁ καφενὲς μὲ τὸ φωνογράφο καὶ ἡ κουβέντα. Ἄν ἦτανε τρόπος νὰ μὴν ἐργαζότανε ποτέ, θὰ παρατοῦσε γιὰ πάντα τὸ φτυάρι καὶ τὴ σκαπάνη. Ἀλλὰ ἔλα ποὺ ἡ μάννα ἦτανε χήρα, εἶχε χάση δυὸ παλληκάρια στὸν πόλεμο καὶ στὸ δάγγειο καὶ εἶχε χτήματα χρεωμένα.

Τί νάκαμνε καί νά μὴν πήγαινε σὲ δουλειά; Ἐπρεπε νὰ φᾶνε ψωμί κι' αὐτὸς κ' ἡ μάννα του κι' ὁ μικρὸς ἀδερφὸς ποὺ τὸν λέγανε στ' ἄστεϊα τὸ «κορίτσι τοῦ σπιτιοῦ».

Ὁ Ἀλέκος δὲ θυμώτανε πότε εἶδε τὸ Λενιώ. Θυμώτανε ὅμως πολὺ καλὰ πότε τοῦ κτύπησε στὸ μάτι. Ἦτανε μιὰ φορὰ ποὺ βράδιαζε καὶ τὸ Λενιώ μάζεψε φουντούκια μὲ ἄλλες γυναῖκες. Εἶχε ὀίξη τῆ μαντήλα ἀπ' τὸ κεφάλι καὶ μὲ τὰ δυὸ χέρια ἀπλωμένα στὰ κλαριά ἔδειχνε ὄλο τὸ κορμί της στὸ φῶς, ποὺ ρόδιζε καὶ χρύσιζε. Τοῦ φάνηκε ὁμορφὴ καὶ δυνατὴ. Στάθηκε μιὰ στιγμή νὰ φορτώσῃ τὰ φουντούκια στὸ ζῶο καὶ τὴν ἐπαράτηρησε. Τὸ Λενιώ γύρισε τὸ κεφάλι καὶ καθὼς εἶδε πὼς τὴν ἔβλεπε κοκκίνισε σὰν παπαρούνα. Ἐπειτα γυρίσανε μαζί τὸ δρόμο ἴσ' ἀπάνω. Ἐργάτες ἦσαν πολλοί, γυναῖκες κι' ἄντρες. Κουβέντιαζαν καὶ γελοῦσαν. Κανεὶς δὲν ἐπρόσεξε πὼς ὁ Ἀλέκος καὶ τὸ Λενιώ ἀγαπηθήκανε.

*
* *

Ἀγαπηθήκανε πολὺ. Τόσο πολὺ ποὺ χρόνια περνοῦσαν κι' ἡ ἀγάπη τους δὲν περνοῦσε. Θέλανε νὰ παρθοῦν, ἀλλὰ τοῦ Ἀλέκου ἡ μητέρα ἢ Εὐανθὴ δὲν τὸ ἤθελε μὲ κανένα τρόπο.

— Νὰ πάρῃ ὁ γυιὸς της τὸ Λενιώ, τὸ φτωχοκόριτσο, τὰπένταρο, τὴ μεροδουλεutoῦ ποὺ δὲν εἶχε μίθε πατρικό, μίθε κληρονομιά! Καὶ τί νὰ τὴν κάμη τέτοια νύφη; Νὰρθῆῃ δηλαδὴ νὰ τοὺς τρώῃ τὸ ψωμί; Ἡ μήπως ὁ γυιὸς της δὲν μπορούσε νὰ πάρῃ ἄλλη καλύτερη, ἢ μήπως τὸν ἐπῆραν τὰ χρόνια, εἴκοσι ὀκτῶ χρονῶν παλληκάρι; Ὅχι, νὰ μὴν τᾶκούσῃ τέτοιο πρᾶμα. Ἄλλη κουβέντα γιὰ τὸ Λενιώ νὰ μὴ ζυγώσῃ κανεὶς νὰ τῆς κάμη. Δὲν τὴν ἤθελε. Νὰ σύρῃ νὰ ὀίξη τὰ μάτια της σ' ἄλλον, ὅχι στὸ γυιὸ της, ποὺ θᾶπαιρνε τὴν καλύτερη τοῦ χωριοῦ.

Ἡ Λενιώ τὰ μάθαινε ὅλ' αὐτά, ἀλλὰ δὲν ἔχανε τὸ θάρρος της, γιατί τῆς φαινότανε τόσο βέβαιο πὼς θᾶπαιρνε τὸν Ἀλέκο, ὅσο βέβαιο εἶχε πὼς θᾶβγαινε ὁ ἥλιος τὴν ἄλλη ἡμέρα. Ὁ Ἀλέκος τὴν ἀγαποῦσε. Τὴν ἤθελε τώρα

αὐτὸς πῶς πολὺ παρ' ὅ,τι αὐτὴ τὸν ἠθέλε. Ἦταν ἀδύνατο νὰ τοὺς ἐμποδίσουν. Τοῦ δήλωσεν ἄλλως τε πὼς ποτέ, ποτέ δὲν θὰ τοῦ παραδοθῇ ἂν δὲν τῆς ἔβραζε στεφάνι.

Ἡ γυναῖκα του, ἢ τίποτε, κι' ἄς ἦταν φτωχιά. Ἦταν περήφανο κορίτσι καὶ ποτέ δὲν εἶχε δόση ἀφορμὴ νὰ μιλήσῃ τὸ χωριὸ γι' αὐτήν. Τὰ παλληκάρια τῆς μιλοῦσαν κυττάζοντας ἄλλοῦ, γιατί καθὼς εἶχεν ἀγαπήσῃ τὸν Ἀλέκο ἔχασε τὴν παιδιάτικη ἀφέλεια καὶ τὰ μάτια τῆς ἔβγαζαν σπίθες, ἂν ἔκανε κανεὶς πὼς τῆς μιλοῦσε μὲ ὑπαινιγμούς.

Ἡ θειά τῆς δὲν μιλοῦσε γιὰ παντρεῖές. Δὲν τὸ πολυῆθελε νὰ φύγῃ ἢ Λενιῶ ἀπὸ κοντὰ τῆς τώρα ποὺ γεροῦσε πῶς πολὺ κι' ὁ γέρος τῆς ἦταν παράλυτος.

Χρόνος ἔμπαινε, χρόνος ἔβγαινε, χωρὶς νὰ πάρῃ κανεὶς μιὰ ἀπόφασι. Ὅπου, ἓνα πρωί, καθὼς ἀνταμωθῆκαν ὁ Ἀλέκος μὲ τὸ Λενιῶ πηγαίνοντας ἴσα κάτω στὰ χωράφια γιὰ νὰ μᾶσουνε τὶς πατάτες, τὸ Λενιῶ στάθηκε στὴ βρύση κ' ἔβρεξε τῆς φοῦχτες τῆς καὶ τὸ μέτωπό τῆς, ἦπιε κρῦο νεράκι καὶ γυρίζοντας στὸν Ἀλέκο τοῦ εἶπε ἀποφασιστικά:

— Γιὰ νὰ σοῦ πῶ, εἶσαι ἄντρας γιὰ δὲν εἶσαι; Ἄν κάθεσαι κι' ἀκοῦς τὶς κουβέντες τῆς μάννας σου, μὲ γειά σου μὲ χαρά σου. Ἐμένα ὅμως νὰ μὴ μὲ ξαναζυγώσης καὶ μηδὲ καλημέρα νὰ μοῦ πῆς. Σὰ δὲν εἶμαι ἄξια νὰ μὲ πάρῃς, σύρε στὸ καλό.

Ὁ Ἀλέκος ἔρριξε πίσω τὸ κεφάλι καὶ σήκωσε τὶς δυὸ γροθιές του μὲ θυμό:

— Ποιὸς τῶπε πὼς ἀκούω τὶς κουβέντες τῆς μάννας μου; Μήπως ἐγὼ δὲν εἶμαι νοικοκύρης νὰ κάμω τὴ γνώμη μου; Εἶπα πὼς θὰ σὲ πάρω γυναῖκα μου καὶ θὰ σὲ πάρω, μακάρι νὰ σκάσῃ ὄλο τὸ χωριό. Σάμπως εἶμαι βυζανιάρικο ν' ἀκούσω τὴ μάννα μου. Ἐκείνη σὰ δὲ θέλλῃ, θέλω ἐγὼ. Τὸ πάνω χτήμα τοῦ πατέρα μου τὸ ξεχρέωσα μὲ τὰ μερομίσθια μου! Ἐχει δυὸ κάμαρες, θὰ τὶς σοβαντίσω καὶ θὰ τὶς φτιάξω γιὰ σπίτι μας. Δὲν θὰ σὲ πᾶω στῆς μάννας μου, κι' ἄς κάμῃ καλὰ μόνη τῆς. Ἀρκετὰ χρόνια δούλεψα νὰ τῆς παγαίνω ψωμί. Τώρα ἄς οἰκονομηθῇ μὲ τὸν Βαγγέλι. Ἄς πάῃ μεροκάματα κι' αὐτός.

— Κ' ἐγώ, εἶπε τὸ Λενιώ, ἔχω δυὸ χιλιάδες δραχμὲς καὶ τὰ ροῦχα μου. Καὶ ἡ καριόλα πού κοιμᾶται ἡ θειά μου εἶναι τῆς μητέρας μου. Θά τηνε πάρω.

Ἔτσι μείνανε σύμφωνοι νὰ στεφανωθοῦν καὶ—ὅπως λέγει ἡ παροιμία— ὅταν θέλῃ ἡ νύφη κ' ὁ γαμπρός, τύπλα νᾶχη ὁ πεθερός.

*
* *

Ἐμπρὸς στὴ θέλησι τοῦ γυιοῦ τῆς ἡ Εὐανθὴ ὑποχώρησε. Ἐφθασε μάλιστα νὰ πῆ πὼς θά τανε καλύτερα νᾶφερνε τὴ νύφη σπίτι τους καὶ νὰ μὴν κάνανε δυὸ νοικοκυριά. Ἄλλ' ὁ Ἀλέκος πεισματωμένος εἶπε ὄχι.

Μοναχὸς του στερέωσε τὶς καμαροῦλες τοῦ κτήματος μὲ κοτρώνια καὶ ξύλα, σοβάντισε τοὺς τοίχους, ἄσπρισε τὸν αὐλόγυρο. Ἐκαμε καὶ τὴ σκαλίτσα στερεὰ πού ἀνέβαινε στὶς καμαροῦλες. Κάτω ἦταν μιὰ ἀποθήκη γιὰ τὶς πατάτες, τὰ κάστανα καὶ τὰ φουντούκια· χωροῦσε κ' ἡ γίδα στὴν κακοκαιριά.

Ἀργότερα θὰ τᾶφτιανε καλύτερα, τώρα ἔπρεπε νὰ βιασθῆ νὰ στεφανωθῆ πρὶν ξαναρχίσουν πάλι οἱ συζητήσεις.

Ἐκαμε τὸ λοιπὸν τοὺς γάμους μιὰ Κυριακὴ πρὶν ἀπὸ τὸν τρυγητό, καὶ χόρεψαν καὶ γλέντησαν στὸν αὐλόγυρο τῆς ἐκκλησίας, ὅπου ἦρθαν τὰ παιγνίδια, βιολί, κλαρινέτο καὶ νταούλι. Ἔστησαν τὸ συρτὸ μὲ τὸν κουμπάρο, πλούσιο χωριανὸ ἐξωφερμένο μὲ γερὰ λεφτά, λίρα αἰγυπτιακὴ, παρακαλῶ, ὄλο δύναμι κινητήριο. Αὐτὸς ἔκαμε τὰ ἔξοδα τῆς χαρᾶς, γι' αὐτὸ ἔγιναν ὅλα πλουσιοπάροχα, τραταμένα καὶ κρασί ἀφθονο, πού ἔφερε στὸ κέφι ὅλους τοὺς καλεσμένους. Κάθε τόσο κολλοῦσε καὶ τὸ κολλαριστὸ ἑκατοστάρικο στὸ μέτωπο τοῦ βιολιτζῆ ὁ κουμπάρος, καὶ δὸς του ξαναφούσκωνε ἡ μουσικὴ καὶ κτυποῦσαν τὰ πόδια στὶς πλάκες οἱ χωριανοὶ καὶ στρηφογύριζαν τὰ παλληκάρια μὲ τὰ πολυχρωμα μαντήλια καὶ τὸ γαρύφαλο στ' αὐτί. Χόρεψε κ' ἡ πεθερά, χορέψανε κ' οἱ γέροι κ' οἱ μεσόκοπες, γελάσανε καὶ τὰ κορίτσια μὲ κρυφομιλήματα μεταξύ τους.

Ἡ Λενιώ καμάρωνε σὰ νύφη, πιὸ ὄμορφη καὶ πιὸ

περήφανη παρὰ ποτέ, σὰ νάτανε πλουσιοκόριτσο κ' ἔπαιρνε τὸν γαμπρὸ μὲ τὴν προίκα της.

— Τύχη πού τὴν εἶχεν ὁμως! λέγανε οἱ γυναῖκες, ὄρφανή καὶ φτωχιά νὰ πάρη τέτοιον ἄντρα! Σάμπως χαθῆκανε οἱ πλούσιες κ' ὁμορφες θυγατέρες γιὰ νὰ προτιμῆσῃ ἐτούτηνε, τὴ δουλεύτρα πού μεγάλωσε ἀπὸ ψυχικό. — Τέλος πάντων τυχηρὰ εἶναι αὐτά, λέγανε οἱ ἄντρες. Τὸ κορίτσι εἶναι ὁμορφο, εἶναι καλὸ. Τώρα, μὲ τὸν πλούσιο κουμπάρο, δὲ θάχουνε φόβο καὶ ἂν κάνουνε παιδιά! Καὶ κόφτανε καὶ ῥάβανε οἱ γλώσσαις ὅσο κοκκίνιζαν οἱ μύτες ἀπ' τὸ κρασί καὶ ἴδρωναν τὰ πρόσωπα ἀπ' τὸ χορὸ.

Τελείωσε ὁμως κ' αὐτὸ τὸ γλέντι, ὅπως ὅλα τελειώνουν. Οἱ χωριανοὶ γυρίσανε στὰ σπίτια τους ἀργὰ μὲ τὸ φεγγάρι. Ὁ Ἀλέκος κ' ἡ Λενιώ πήγανε στὸ δικὸ τους σπιτάκι κ' ἄρχισε γι' αὐτοὺς μιὰ τρισευτυχισμένη ζωὴ, ὄλο ἀγάπη. Φτώχεια εἶχανε βέβαια, ἀλλὰ ἦσαν μαθημένοι ἀπὸ σκληραγωγία κ' οἱ δυὸ τους καὶ δουλεύανε μὲ καρδιά, ὥστε δὲν καταλάβαιναν νὰ τοὺς ἔλειπε τίποτε.

Ἡ Λενιώ δὲν ξενοδούλευε πιά, γύριζε τὸ σπιτικό της, κῦτταζε τὸ κτῆμα, ζύμωνε, ἄλειθε, ἄπλωνε τὶς ντομάτες, τὰ σύκα, τοὺς τραχανάδες, τακτοποιοῦσε τὰ ξύλα σωρούς γιὰ τὸ χειμῶνα.

Ὁ Ἀλέκος δούλευεν ὅπως καὶ πρὶν ὅπου εὔρισκε σὲ χωράφια, οἰκοδομές, κουβαλήματα. Βοηθοῦσε στοὺς δρόμους ὅταν ἦτανε χαλασιὲς καὶ πάντα τὸ φτυάρι του συντροφιά καὶ τὸν μικρὸ πέλεκα κοφτερὸ ἀπ' τὶς δυὸ μεριές, ξεκινοῦσε τὸ πρωτὶ γιὰ τὴν ἐργασία.

Ἐφευγε ὁμως χωρὶς ὄρεξι. Δὲν τοῦ ἄρεξε ν' ἀφήνῃ τὴ Λενιώ, τοῦ ἄρεξε νὰ τριγυρνᾷ στὴν αὐλὴ μαζί της καὶ νὰ κάθεται νὰ τὸν περιποιῆται καὶ νὰ τὸν ταΐζῃ φαγί.

Τὸ χειμῶνα, ὅταν ἦρθαν τὰ χιόνια καὶ τοὺς ἀπέκλεισαν στὸ μικρὸ τους σπιτάκι, δὲν παραπονιούτανε. Καθότανε στὸ τζάκι μπροστὰ κ' ἔβαζε τὰ ξερὰ κούτσουρα νὰ κάμῃ καλὴ φωτιά, ἔψηγε τὰ καλαμπόκια καὶ τὰ κάστανα στὴ χόβολη, χουχούλιζε τὶς φουῆχτες του καὶ γελοῦσε σὰ μικρὸ παιδί πού δὲν πήγαινε στὸ σχολειό. Δὲν τὸν ἔμελε διόλου πού δὲν

ἔβγαζε μεροκάματα, ἀγαποῦσε τὸ καθησιὸ καὶ τὴ ζεστασιά. Εἶχε κοντά του τὴ γυναικούλα πὸν ἠθελε, δὲν τὸν ἔμελε πιά γιὰ κανένα. Ἡ γριά ἢ μάννα του ἔβριζε καὶ βλαστημοῦσε πὸν τὴν παράτησε, ἀλλὰ δὲν εἶχε δίκαιο. Γιατὶ αὐτοὺς τοὺς ἔθρειψε τόσα χρόνια ὅλους, ξεχρέωσε τὰ κτήματα καὶ μεγάλωσε στὰ χέρια του τὸν πιὸ μικρὸ ἀδελφούλη του πὸν τώρα ἦτανε δεκάξη χρονῶν, ἄντρας πιά γιὰ ν' ἀναλάβη τὴ μάννα τους. Ἄντις νὰ τ' ἀναγνωρίσουνε ὅσα ἔκαμε, τοῦ στήσανε πόλεμο γιὰ τὸν γάμο του καὶ τρόμαξε νὰ πάρη τὸ κορίτσι. Ἄλλὰ δὲν πειράζει! ἦτανε πολὺ καλὰ ἔτσι. Καλύτερα μοναχὸς του μὲ τὴ γυναῖκά του κι' ἄς κάμανε καλὰ οἱ ἄλλοι μόνου τους.

Ἔτσι πέρασεν ὁ χειμῶνας κ' ἦρθε ἡ ἀνοιξι. Ἡ Λενιώ ὄλο κι' ὁμόρφαινε καὶ φούσκωναν τὰ μάγουλά της σὰν ὄριμα ῥοδάκινα καὶ γυάλιζαν τὰ μάτια της ἀπὸ τὴν κρυφὴ χαρὰ πὸν ἔννιωθε μέσα της, γιὰτὶ μὲ τίς πρῶτες καλὲς μέρες τῆς φουσκοδεντριᾶς κατάλαβε πὸν θὰ ἐγένετο μητέρα. Αὐτὸ τῆς ἔδωσε μιὰ εὐτυχία, πὸν δὲν ἐφαντάζετο ποτέ. Ὅλα τῆς γελοῦσαν, ὅλα τῆς ἔλεγαν πὸς εἶναι ἡ ζωὴ γλυκειά, πὸς ὅλα κυλοῦν μ' ἓνα νόμο προστατευτικό, πὸν δὲν ἐξολοθρεύει, ἀλλὰ δημιουργεῖ. Ἡ τυραννία τῆς ζωῆς ἦταν ἡ δουλειά, ἀλλὰ ψωμὶ χωρὶς δουλειά γίνεται; Ὅλοι δουλεύανε γύρω της καὶ ἀξιολύπητοι ἦσαν ἐκεῖνοι πὸν δὲν μποροῦσαν νὰ δουλέψουν σὰν τὸ γέρο θειὸ της τὸν παραλυτικό. Αὐτὸ νὰ μὴν τ' ἀξίωνε ὁ Θεὸς γιὰ κανένα. Γεροὶ νὰ εἶναι κι' αὐτὴ κι' ὁ ἄντρας της κι' ἄς κοπίαζαν.

Ὁ Ἀλέκος ὅμως δὲν τῶλεγε ἔτσι. Προτιμοῦσε πάντα τὸ καθησιὸ, τὰ ἔτοιμα, καὶ θαύμαζε τὴ γυναῖκα του, πὸν ποτὲ δὲν κάθουνταν κι' ὄλο εὔρισκε νὰ τριγυρίζη καὶ νὰ τακτοποιῇ τὴν αὐλή, τίς καμαροῦλες καὶ τὴ γεμάτη ἀποθήκη. Ὡς τόσο οἱ γλῶσσοι δὲν ἔπαυαν νὰ κουςκουσουρεύουν καὶ νὰ μιλοῦν γιὰ τὸν Ἀλέκο καὶ τὸ Λενιώ. Ἡ εὐτυχία τους λὲς καὶ τοὺς πείραζε. Ἡ πεθερὰ δὲν ἔπαυε τὰ παράπονα γιὰ τὸ γάμο τοῦ γιουῦ της. Ἡ θειὰ τῆς Λενιώς μουρμούριζε γιὰτὶ τώρα κατάλαβε τί θησαυρὸ ἔχασε. Κανεὶς δὲν ἔχαίρετο γιὰ τὴ χαρὰ τοῦ νέου ζευγαριοῦ κι' ὁ κόσμος

τοὺς ἔβλεπε σὰν νὰ τοῦ εἶχαν κλέψῃ ὅλη τὴν εὐτυχία, ἐνῶ κανένα δὲν πείραζαν οὔτε ζητοῦσαν τίποτε ἀπὸ κανένα.

*
* *

Τὸ καλοκαῖρι στὸ χωριὸ ἤρχοντο πολλοὶ ξένοι γιὰ τὸν ἀέρα τοῦ βουνοῦ καὶ τὴν ἐξαισία θεὰ ἐπάνω στὴ θάλασσα.

Μαζί τους ἔφερναν συνήθειες τῆς πολιτείας: λούσα, ξενύχτια, χαρτιά, μαστίχες. Ἀναμεταξύ τους διασκέδαζαν, ἀλλὰ αἱ συγκεντρώσεις τῆς Πλατείας τραβοῦσαν ὅλους τοὺς χωριανούς, πὺν κύτταζαν τοὺς εὐρωπαϊκοὺς χοροὺς καὶ τὰ καμώματα τῶν νέων μὲ ἀπληστη περιέργεια. Τὰ κοψίματα τῶν μαλλιῶν ἀπὸ τὶς πρωτευουσιάνες τὰ μάθανε τὰ κορίτσια· τὰ ξενύχτια καὶ τὸ χαρτὶ ἀπὸ τοὺς λιμοκοντόρους τῆς μόδας τ' ἀντίγραφαν τὰ παλληκάρια. Ἐμαθάν ὅλοι τοὺς εὐρωπαϊκοὺς χοροὺς μὲ ὅλα τὰ τσακίσματα καὶ τρεῖς φορὲς τὴν ἑβδομάδα βρίσκουνταν τὸ χωριὸ στὸ πόδι μὲ τοὺς ἤχους τοῦ γραμμοφώνου καὶ τὰ χοροπηδήματα.

Ἐμαθάν τί ἐστὶ τζαζ - μπάντ καὶ ξετρελλάθηκαν τὴν πρώτη νυχτιά, πὺν τὴν ἔφερρεν ἐπάνω στὸ χωριὸ ἕνας ἔξυπνος καφετζῆς.

Τὸ πῶς μποροῦσαν νὰ ξενυχτοῦν ἔτσι συχνὰ οἱ χωριανοὶ ἦτον μυστήριον. Οἱ ἴδιοι δὲν χόρευαν βέβαια, ἀλλὰ κύτταζαν ὡς τὸ πρωτὶ τὰ τρελλὰ ζεύγη νὰ γυρίζουν ἀγκαλιασμένα στὸ στίβο τῆς Πλατείας καὶ μισὸ κοροϊδεύοντας μισὸ στὰ σοβαρὰ ἔλεγαν μεταξύ τους:

— Νά γλέντι μιὰ φορά!

Καὶ ποθοῦσαν, ποθοῦσαν τὴν ἡδονικὴ ζωὴ, πὺν στὰ μάτια τους ἔδιναν τὰ **χορήματα**, τὰ τόσο δύσκολα νὰ μαζευθοῦν μὲ τὰ καθημερινὰ ἀγώγια τους καὶ τὴ σκληρὴ ζωὴ τῆς γῆς.

Αὐτοὶ χορεύανε στὰ πανηγύρια, τὰ τόσο πυκνὰ ἀπὸ Ἰούλιο σὲ Αὐγουστο, καὶ στοὺς γάμους. Τώρα ὅμως, μὲ τὸ παράδειγμα τῶν ἀνθρώπων τῶν πόλεων ἄρχισαν κι' αὐτοὶ τὴν Κυριακὴ βράδυ νὰ συναθροίζωνται στὴν Πλατεία τῆς παραπάνω συνοικίας καὶ νὰ στήνουνε χορὸ δικό τους,

συρτό κατ' ἀρχὰς καὶ λίγο - λίγο φοξ - τρὸτ κι' ἄλλα πατήματα.

Ὁ Ἀλέκος ἔλεγε τῆς Λενιώως:

— Πᾶμε καλὲ τὸ βράδυ κ' ἐμεῖς;

— Ποὺ μαθές; ἔκαμνε ἡ Λενιώ σὰ νὰ μὴν ἤξερε.

— Στὸ **σουαρέ**, δὲν τᾶκουσες πὼς ὁ κουμπάρος θὰ πλερώση τὴ μουσικὴ στὴ δικιά μας Πλατεῖα γιὰ νὰ χορέψωμε κ' ἐμεῖς;

— Πᾶμε, ἔλεγεν ἡ γυναῖκά του μὲ ὄρεξι μεγάλη, χωρὶς νὰ συλλογίζεται τὸ βάρος της καὶ τὸ μοναδικὸ μεταξωτὸ φόρεμά της, ποὺ μὲ δυσκολία τῆς ἔμπαινε τὴν ὥρα καὶ δὲν τῆς πῆγαινε καθόλου.

Πῆγανε μιὰ φορὰ καὶ κατευχαριστήθηκαν. Γυρίσανε μεσάνυχτα περασμένα, μὲ τὸ φεγγαράκι γιὰ φῶς ἐπάνω στὰ μισοχαλασμένα καλντιρίμια ποὺ πῆγαιναν σπῖτι τους.

Ὁ Ἀλέκος εἶχε ἔρθῃ στὸ κέφι καὶ μόλις βαστοῦσε στὰ πόδια του. Ἀντὶ νὰ κρατῆ τὴ γυναῖκά του, αὐτὴ τὸν ὠδηγοῦσε, ἀλλὰ γελοῦσανε καὶ οἱ δυὸ γιατί τοὺς φάνηκε μοναδικὴ ἡ βραδυά. Τὸ κεφάλι τους γύριζε ἀπ' τὸ χορὸ καὶ τὸ κρασί. Ὁ Ἀλέκος εἶχε πιῆ πολὺ καὶ ἡ Λενιώ, βαρεῖα καθὼς ἦταν, ἔννιωθε τὰ πόδια της νὰ τρέμουν ἀπὸ κούρασι.

Φθάσανε στὸ ἤσυχο σπιτάκι τους ὅπου ὅλα ἦσαν τόσο γαλήνια καὶ τόσο ἤρεμα. Ἡ κατσίκα τοὺς ἄκουσε καὶ βέλασε, ὁ σκυλὸς ἔτρεξε νὰ τοὺς ὑποδεχθῆ. Ἀνάψανε τὸ λυχνάρι, γιατί τὸ φῶς τῆς καντήλας μπροστὰ στὰ εἰκονίσματα εἶχε σβύση. Ἡ Λενιώ ἔβαλε λάδι, ἀναψε τὸ φωτάκι κ' ἔκαμε τρεῖς φορὲς τὸ σταυρό της. Ἐννοίωσε μιὰν ἀνατριχίλα παραξένη καθὼς ἀντίκρουσε τῆς ἅγιες εἰκόνες:

— Θεέ μου, μεγαλοδύναμε, ἐψιθύρισε, βοήθη τὸν κόσμον σου!

Καὶ ἡσυχασμένη ἔπεσε στὸ πλάι τοῦ ἀντρός της, ποὺ ἔκοιμᾶτο κιόλας κι' ἔκλεισε τὰ βλέφαρά της νὰ κοιμηθῆ κι' αὐτή.

Ἀλλὰ ὕπνος δὲν τὴν ἔπαιρνε. Ἐβλεπεν ὅλο μπροστὰ της τοὺς χωριανούς της νὰ τραβοῦν μιὰν ἀτελείωτη ἀλυσίδα, δίχως ἀρχὴ καὶ δίχως τέλος· τὰ πρόσωπα ἔλαμπαν, τὰ χεῖλη γελοῦσαν καὶ τόσο πολὺ γελοῦσαν δείχνοντας ἄσπρα δόντια,

ποῦ τρόμαξε κι' ἀνοικοέκλεισε τὰ μάτια της ἡ Λενιώ, νὰ ἴδῃ ἂν ἐκοιμώτανε σταλήθεια ἢ ἔβλεπε ὄνειρο ξύπνια.

— Μπα! σὲ καλό μου, εἶπε κ' ἔτριψε τὰ μηνίγγια της δυνατά.

Σὲ λιγάκι ἀποκοιμήθηκε κι' αὐτή, καὶ ὅλα βυθίσθηκαν στὴ σιωπή.

Τὴν ἄλλη Κυριακή, πάλι χορὸς στὴν Πλατεῖα τῆς ἐνορίας τους. Ὁ Ἀλέκος λέγει τῆς Λενιώσ:

— Ἐλα Λενιώ, τοιμάσου νὰ πᾶμε ἀπόψε καὶ πᾶρε τὸ καλό σου κόκκινο μαντήλι γιατί θὰ χορέψης καὶ σύ.

— Βρὲ δὲν καθόμαστε στὴν κόχη μας λέω γώ. Δὲν γλέπεις πῶς γένομαι; Ἐχω χάλια γιὰ νὰ χορέψω;

— Μπα! καὶ τί λόγος εἶναι αὐτός. Ὅμορφη εἶσαι ὅπως εἶσαι καὶ θὰ σε ζηλεύουνε πολλές, ἔννοια σου. Μήπως δὲν εἴμαστε νιόπαντροι γιὰ νὰ χαροῦμε τώρα δά; Τοιμάσου νὰ πᾶμε.

— Πᾶμε! εἶπε ἡ Λενιώ. Κι' ἀλήθεια τὸ ἠθελε.

Ἐκεῖνη τὴ βραδεῖα τὸ γλέντι ἦτανε πιὸ τρανό. Οἱ χωρικοὶ μαζεύτηκαν στὴν Πλατεῖα σὰν τῆς μυῖγες γύρω στὸ μέλι.

Οὔτε γέροι καθίσανε, οὔτε μεσόκοπες γυναῖκες, ὅλοι χορέψανε μιὰ μιὰ ὄρεξι, λὲς καὶ τοὺς εἶχανε κουρδισμένους. Ὁ Ἀλέκος χόρευε καὶ ξαναχόρευε, σήκωσε καὶ τὴ γυναῖκα του καὶ τὴν ἔσυρε μὲ τὶς ἄλλες γυναῖκες. Αὐτὴ χαρούμενη, περήφανη γιὰ τὸν ἄντρα της, ποῦ κρατοῦσε τὸ κόκκινο μαντήλι, γύριζε δίχως κόπο, ἀναμμένη ἀπὸ τὴν εὐχαρίστησι. Ὁ Ἀλέκος κέρασε καὶ ξανακέρασε, ἤπιε ἀμέτρητες μαστίχες καὶ κόκκινο κι' ἄσπρο κρασί. Δὲν τοῦ ἔμενε πιὰ μιὰ πεντάρα στὴν τσέπη.

Ἐγινε δυὸ ἢ ὥρα μετὰ τὰ μεσάνυκτα κι' ἀκόμα δὲν ξεκινουῦσε. Τέλος στάς τρεῖς διαλύθηκε ὁ χορὸς κ' ἔφυγε τὸ ἀντρόγυνο. Αὐτὴ τὴ φορὰ τὸ φεγγάρι ἦταν στὸ τέλος κ' ἔρριχνε ἓνα πένθιμο φῶς στὴ διάβασί τους. Ἀνέβηκαν τὸ μονοπάτι τους κ' ἔφτασαν κουρασμένοι σπῖτι τους. Τὰ ἴδια πάντα, ὅλα τὰ ἴδια τοὺς περίμεναν: ἡ γίδα, ὁ σκύλος,

τὸ φτωχικὸ ἐσωτερικὸ τοῦ σπιτιοῦ, καθαρὸ καὶ συγυρισμένο. — Κοιμήθηκαν.

Τὸ πρωὶ σηκώθηκε πρώτη ἡ Λενιώ καὶ ξύπνησε τὸν ἄντρα της, γιατί ἔπρεπε νὰ πάη στὴ δουλειά του στὰς ἑπτὰ. Τοῦ ἔφησε καφὲ καὶ τοῦβαλε κρύο νερὸ νὰ πιῇ νὰ ξευστάξῃ. Ἄλλὰ ὁ Ἄλέκος, τεντώνουνταν καὶ χασμουρίζουνταν χωρὶς νὰ κινηθῇ ἀπ' τὸ στρῶμα.

Τέλος ἔδωσε ἓνα σάλτο καὶ σηκώθηκε. Ἐπρεπε νᾶναι στὸ δρόμο τώρα. Ξημέρωσε γιὰ καλὰ. Ντύθηκε γρήγορα, ρούφηξε τὸν καφὲ καὶ τὸ νερό, ἄρπαξε τὸ φτυάρι καὶ τὸ τσαπὶ κ' ἔτρεξε στὴ δουλειά του.

Βαρυὰ ὅμως τὰ μέλη του καὶ κοπιασμένα. Τὰ ξενύχτια δὲν ἦσαν γιὰ τοὺς ἐργατικoὺς κ' εἶχε σήμερα βαρεῖα ἐργασία.

Ἐβγαζε χῶμα καὶ πέτρες ἀπὸ κάποιο μισογκρεμισμένο σπίτι γιὰ τὴν οἰκοδομὴ ἑνὸς μεγάλου σπιτιοῦ ποῦ ἔκτιζε κάποιος πλούσιος συγχωριανός του. Τὸν εἶχε πάρῃ ὁ ἐργολάβος τῆς οἰκοδομῆς μὲ μεροκάματο, ἀλλὰ βιαζότανε γιὰ τὶς πέτρες κ' ὄλο μουρμούριζε μὲ τὸν Ἄλέκο, πὼς ἦταν ὀκνὸς καὶ πασπάτευε τὴ δουλειά.

— Ελα λοιπόν! τοῦ φώναξε μόλις τὸν εἶδε, ἔμπρὸς στὸν παλιότοιχο, τέτοιες ὥρες ἔρχονται οἱ ἀνθρώποι νὰ πιάσουνε δουλειά; γλέπεις τὸν ἥλιο ψηλὰ καὶ περιμένεις μεσημέρι γιὰ νὰρθῆς!

Ὁ Ἄλέκος δὲν ἀποκρίθηκε παρὰ πῆρε τὸ τσαπὶ κ' ἄρχισε νὰ σκάβῃ, βγάζοντας τὶς πέτρες ἀπὸ τὸ χῶμα.

Ὁ ἐργολάβος τοῦ εἶπε:

— Στίβαξε οὐλές τὶς πέτρες ἐκεῖ καὶ θάρθοῦν τὰ μουλάρια νὰ τὶς κουβαλήσουν, κ' ἔφυγε.

Ἐσκαβε. Ὁ Ἄλέκος, ἔσκαβε μὲ ἀπόφασι νὰ δουλέψῃ, ἀλλὰ ὁ κόπος τοῦ φαινότανε μεγάλος. Ταῦτιά του βοῖζανε ἀπ' τὴν ἀγρυπνιά καὶ τὸ πιετό. Τὰ χέρια του ἔπεφταν σὰ νὰ ζύγιζαν ἑκατὸ ὀκάδες. Ἐξακολουθοῦσε ὅμως μὲ πείσμα νὰ τινάζῃ τὴ νύστα του καὶ ὀλοένα ἔβγαζε πέτρες καὶ χῶμα κ' ἔκαμε μιὰ τρύπα στὸ σέτι, ποῦ ἀπὸ πάνω ἦτανε χωράφι.

Πέρασαν δυὸ ἀγωγιάτες καὶ τοῦ εἶπανε:

— Βρὲ τί κάνεις; δὲ γλέπεις πὸν ἀπὸ πάνω ὁ τοῖχος θὰ σοῦρθη στὸ κεφάλι;

— Μπα! ἀπήντησεν ὁ Ἀλέκος· ὁ τοῖχος βαστᾶ. Ξέρω τὴ δουλειά μου.

Κ' ἐξακολούθησε νὰ βυθίζῃ στὴν ἀνοιγμένη τρυπα καὶ νὰ τραβᾷ πέτρες καὶ χώματα πρὸς τὰ ἔξω.

Ἐξαφνα, ἓνας φοβερός τριγμὸς ἀκούσθηκε. Πρὶν προφθάσῃ νὰ καταλάβῃ ὁ δυστυχισμένος ἄνθρωπος, βρέθηκε πεσμένος μπρούμυτα στὸ χῶμα μὲ δλόκληρο τὸν παλιὸ τοῖχο στὸ κεφάλι του.

Ἐκαμε νὰ σηκωθῇ, ν' ἀπαλλαχθῇ ἀπὸ τὸ βάρος ἀδύνατον! Δὲν μποροῦσε μὲ τοὺς ἀγκῶνας νὰ παραμερίσῃ τὰ χώματα, ἦταν θαμμένος ζωντανός, ἴσα μὲ τὴ μέση καὶ κάτω. Τὰ χώματα τὸν ἐπνίξαν, καμμιὰ κίνησι δὲν ἦτον δυνατὸν νὰ τὸν ἐλευθερώσῃ. — Ἔτσι ἔμεινε κ' ἔσκασε ἀπὸ ἀσφυξία.

Σὲ καμμιὰ ὥρα πέρασαν κάτι παιδάκια μὲ τὶς κασίκες τοὺς γιὰ νὰ τὶς βοσκήσουν στὸ δάσος ἀπέναντι. Στάθηκαν στὸ δρόμο τοὺς καὶ κύτταζαν δυὸ πόδια ἀντρίκια νὰ βγαίνουν κάτω ἀπὸ τὸ γκρεμισμένο παλιὸ τοῖχο.

— Βρὲ τί εἶναι τοῦτος; εἶπαν ἔκκληκτα τὸ ἓνα στ' ἄλλο καὶ στάθηκαν νὰ ἰδοῦν ἂν θὰ σαλέψῃ.

Ἄλλὰ τὰ πόδια δὲ σάλευαν.

— Θειὰ Καλλιόπη! φώναξε τὸ μεγαλύτερο. Κωστάκη!

Μιὰ γυναῖκα κ' ἓνα παιδί φάνηκαν ἀπὸ τ' ἀπάνω μέρος τοῦ σπιτιοῦ, πὸν ἦταν σπαρμένο μὲ κολοκυθιές.

— Τί θέλεις;

— Ἐλα κάτου νὰ δῆς τὸν ἄνθρωπο. Φώναξε τὸ πρῶτο παιδί δείχνοντας μὲ τὸ δάκτυλο.

Ἐτρεξε ἡ γυναῖκα καὶ εἶδε...

* * *

Πῶς διαθόθηκε ἡ εἶδησι στὸ χωριό; Σὰν ἀστραπή. Οἱ πρῶτες φωνὲς τῆς Κυρᾶ Καλλιόπης ἔφεραν τοὺς γείτονas,

οἱ γείτονες ἔφεραν τοὺς μαστόρους τῆς οἰκοδομῆς μὲ τὸν ἐργολάβο. Εὐρέθηκε κι' ὁ γιατρὸς ἐκεῖ καὶ οἱ δυὸ χωροφύλακες.

Τραβήξανε τὸν Ἀλέκο κάτω ἀπὸ τὸν πεσμένο τοῖχο καὶ τὸ λαχανόκηπο, πού ἦρθε κάτω κι' αὐτὸς μὲ τὸ σέτι. Ἦτανε μαῦρος. Ἐσκυψε ὁ γιατρὸς νὰ τὸν ἐξετάσῃ. Καρδιά τίποτε, σφυγμὸς τίποτε. Σκασμένους ἀπὸ ἀσφυξία.

*
* *

Ὅπως βοῖζει τὸ μελίσι ὅταν ἔμπη ὁ ἐχθρὸς στὴν κυψέλη, ἔτσι βόισε τὸ χωριὸ ὀλόκληρο μόλις ἀκούσθηκεν ὁ θάνατος, ὁ φοβερὸς αὐτὸς θάνατος τοῦ δυστυχισμένου Ἀλέκου. Θαμμένος ζωντανὸς μὲ τὰ ἴδια του χέρια, ἔμενε τώρα ἀκίνητος πλάι στὸ φτυάρι του καὶ στὸ τσαπί του ἐνῶ τὸν περικύκλωναν οἱ συγχωριανοὶ του κυττάζοντάς τον μὲ φρίκη.

Πῶς θὰ τὸν πᾶν στὴ γυναῖκά του; πῶς θὰ τῆς τὸ ποῦν; Ὅλες οἱ γυναῖκες ξεφώνιζαν καὶ τραβοῦσαν τὰ μαλλιά τους, οἱ ἄντρες κουνοῦσαν τὸ κεφάλι καὶ μουρμούριζαν:

— Ἦταν πιωμένος, κοιμισμένος, δὲν ἔβλεπε τί ἔκανε.

Βρεθήκανε καλοθεληταὶ νὰ τρέξουν στὴ μάννα καὶ στὴ γυναῖκα.

— Τί κάθεστε; φώναξαν τὸν Ἀλέκο τότε πλακώσανε τὰ χῶματα καὶ σκοτώνεται ὅλο τὸ χωριό!

— Βρὲ μίλα καλά! εἶπεν ἡ γριὰ μάννα.

— Τρελλάθηκες; φώναξε ἡ Λενιώ ἀνασηκώνοντας τὰ μανῖκα της γιὰ τὴν πλύσι.

Ἄλλὰ γρήγορα κατάλαβαν κ' ἡ μιὰ κ' ἡ ἄλλη, πῶς δὲν ἦταν ἀστεῖα τὰ λεγόμενα. Ἡ βοή μεγάλωνε καὶ ὀλοένα πλησίαζε.

Τὸν φέρνανε πίσω σπίτι του.

Ἡ Λενιώ, καθὼς τὸν εἶδε, λιποθήμησε καὶ τὴν πιάσαν οἱ γυναῖκες. Ἡ μάννα του ἔπεσ' ἐπάνω του καὶ ἄρχισε νὰ μουγγρίζῃ σὰ λέαινα, ῥίχνοντας βρυσιὲς τεράστιες γιὰ τὴ νύφη της, πού τοῦ ἔφερε γουρσουξιά:

— Τῶφαγε τὸ παιδί μου, τὸ κατέστρεψε, τὸ ταΐσε θροφή τοῦ χάρου, πὺν νὰ μὴ σώση νὰ σηκωθῆ, πὺν νὰ ξεραθῆ μὲ τὸ παιδί στὴν κοιλιά της μέσα. Ποιὸς νὰ μοῦ τῶλεγε πὺς θᾶχανα τὸν τρίτο γυιό μου, τέτοιο γυιό! πρωτοπαλλήκαρο. Γιὰ νὰ μοῦ τὸν γυρίζη στοὺς χορούς καὶ στὰ ξενύχτια τονὲ ζαβλάκωσε καὶ τὸν ἔστειλε μοναχιά της στὸ λάκκο του.

Καὶ οἱ κατάρες ἔπεφταν φρικτὲς καὶ ἄσπλαγχνες στὴν ἄμοιρη τῆ Λενιώ, πὺν ἄλλο δὲν ἤθελε παρὰ φωτιά νὰ πέση νὰ τὴν κάψη ἐκεῖ πὺν ἦτανε.

Κλαυθμοὶ καὶ ὄδυρμοὶ ἔξακολούθησαν ὅλη τὴν ἡμέρα καὶ ὅλη τὴ νύχτα καὶ ὅλη τὴν ἄλλη μέρα ὡς τὴ στιγμή πὺν χτύπησαν οἱ καμπάνες καὶ ἦρθαν νὰ τὸν σηκώσουν μὲ ὅλες τὶς τιμὲς πὺν μπορούσε νὰ δώση τὸ χωριό.

Γαλάζιο φέρετρο, τρεῖς παπάδες, παπαδόπαιδα μὲ τὰ ξαπτέρυγα καὶ στεφάνια ἀπὸ λουλούδια ψεύτικα, ἄσπρα τούλια, ἄσπρες λαμπάδες. Ποιὸς τᾶκαμε ὅλ' αὐτὰ τὰ λούσα τοῦ νεκροῦ, ἀφοῦ πεντάρα δὲν ἀφῆκε ὁ συγχωρεμένος γιὰ τ' αὐριανὸ τῆς γυναίκας του; Ποιὸς τᾶκαμε; Ἔγιναν. Νιόγαμπρος καὶ ἄδικοσκοτωμένος δὲν μπορούσε νὰ μὴν τοῦ γίνουν αὐτὲς οἱ τιμὲς. Ἡ Λενιώ κ' ἦ μάννα του δὲν ξέρανε τίποτε ἄλλη φροντίδα ἀπὸ τὸ κλάμα καὶ τὸν ὄδυρμό δὲν τοῦκαναν. Ἡ σαβανώτρα τὸν ἔντυσε καὶ οἱ ἄντρες φροντίσανε τὰ τῆς κηδείας.

Στὴν ἴδια τὴν πλατεῖα τῆς ἐκκλησίας μὲ τὰ ψηλὰ κυπαρίσσια, ὅπου χόρευεν ὅλη τὴν προχθεσινὴ νύχτα, τὸν ἔφεραν νεκρὸ καὶ τὸ χωριὸ ὀλόκληρο συνάχθηκε σὰ νὰ ἦτανε πανηγύρι. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ τοῦ βουνοῦ, μετὰ τὴν πρώτη ἐκκληξί καὶ τὴ φρίκη τοῦ συμβάντος, πῆραν τὸ πρᾶγμα σὰ μιὰ πρωτοφανῆ διασκέδασι. Λύπη δὲν ἦτανε στὰ πρόσωπα ἄλλὰ περιέργεια ἀπληστη νὰ ἴδουν τὸ θέαμα! Κανεὶς δὲν ἔσκέπτετο, πὺς μπορούσε νὰ εἶναι στὴ θέσι τοῦ νεκροῦ, τῆς ὀλοφυρομένης χήρας, τῆς μάννας πὺν ξεφώνιζε σὲ κάθε βῆμα τῆς πομπῆς καὶ ὡς μέσα στὴν ἐκκλησιά.

Οἶκτος δὲν ἐφαίνετο πουθενά, οὔτε τὸ χριστιανικὸ αἶσθημα πὺν κάμνει τὴν ἀδελφοσύνη τὴν ἀληθινή.

Οἱ χωριανοὶ κύτταζαν σὰ μεγάλα παιδιά, σὰν πολιτι-

σμένοι ἄγριοι καὶ κάμνανε παρατηρήσεις γιὰ ὅσα βλέπανε. Νὰ τὸ Λενιώ μὲ τὴ μαύρη μαντήλα τῆς χηρείας στὸ κεφάλι περπατεῖ καὶ πύρωσαν τὰ μάγουλά της ἀπὸ τὰ κλάματα. Τοῦ μιᾶ καὶ τοῦ λέει δύστιχα τοῦ κλείδονα. Τρελλάθηκε; τῆς ἔστηρησε; Μέσα στὴν ἐκκλησιά, μπροστὰ στοὺς παπάδες, νὰ μὴν ἀκούη τὰ διαβάσματα καὶ νὰ λήη στὸ λείψανο λόγια ἀγάπης! Τρελλάθηκε βέβαια

Ἡ μάννα πάλι δὴν παύει νὰ καταριέται, νὰ φωνάζη ὅλες τῆς βλασφημίες στὸ κεφάλι τῆς νύφης της, αἰτίας ὅλου τοῦ κακοῦ ὅλης τῆς συμφορᾶς, πού τὴν εὗρηκε στὰ γηραιά της. Αὐτὴ τῆς τὸν πῆρε τὸ γυιό της, τὴ χαρά της, τὰ μάτια της, ὅλο τὸ φῶς τῆς ζωῆς της καὶ τὸν ἐκατάντησε λείψανο, εἴκοσι ὀκτῶ χρονῶν παλληκάρι!

Τρεῖς ἄντρες βαστοῦν τὴ μητέρα καὶ δὲν μποροῦν νὰ τὴν συγκρατήσουν στὸν αὐλόγυρο τῆς ἐκκλησίας, γιὰτὶ θέλει νὰ πάη ὡς τὸ νεκροταφεῖο καὶ φοβοῦνται νὰ μὴ γίνη ἐκεῖ τὸ χειρότερο κακό.

Τέλος πάντων ξεκινοῦν. Σὰ φίδι μυριόχρωμο κατεβαίνει τὸ πλῆθος μὲ τὴν κηδεῖα. Τὰ παιδιὰ προπορεύονται τρεχᾶτα γιὰ νὰ ἴδουν καλύτερα τὴν ταφή. Οἱ παπάδες ἰδρωμένοι δὲν ψάλλουν πιά, ἀλλὰ βιάζονται γιὰ νὰ τελειώνουν μιὰ ὦρ' ἀρχήτερα, καὶ ἡ Λενιώ κοντυλᾶ καθὼς τὴ βαστοῦν βιαστικὴ κι' αὐτὴ μὲ τὸ βῆμα τῶν παλληκαριῶν, πού σηκώνουν τὸ φέρετρο. Πᾶνε τὸν κατήφορο, περνοῦνε τὸ δάσος μὲ τῆς ὀξυές, τὸ μέρος πού πλακώθηκε ὁ Ἀλέκος, καὶ φθάνουν στὸ κοιμητήριο. Ἐκεῖ δὲν ἀργοῦν πιά. Τὸ τρισάγιον, ὁ τελευταῖος σπαρακτικὸς ἀσπασμὸς τῆς Λενιώσ καὶ κατέβασμα μέσα στὴ γῆ, τὴ μητέρα γῆ, πού ὅλους μᾶς ξαναπαίρνει στοὺς κόλπους της...

* *

Εἶναι βράδυ. Τὸ φεγγάρι λάμπει σὰ δρεπάνι καινούργιο στὸν οὐρανό. Μιὰ γυναῖκα περπατεῖ γρήγορα μὲ κερὰ καὶ λιβάνι στὰ χέρια. Εἶναι ἡ Λενιώ τυλιγμένη στὸ μαῦρο της σάλι. Μόνη της μπαίνει στὸ κατηφορικὸ Νεκροταφεῖο πού

ἀντικρίζει τὴ θάλασσα, καὶ πάντα μὲ βῆμα ταχύ, γιὰ φουᾶ ὁ ἀέρας καὶ κρυνῶνει, φτάνει στὸν τάφο τοῦ ἀγαπημένου της. Ἐκεῖ ἀνάβει τὸ καντήλι, ρίχνει λιβάνι κατὰ γῆς ἐπάνω στὴ φλόγα τῶν κεριῶν κι' ὁ καπνὸς ἀνεβαίνει στὸν κρῦο ἀέρα θυμιάζοντας τὸ σκυμμένο πρόσωπο τῆς νέας χήρας.

Πέρασαν μέρες κι' ὅσο περνάει ὁ καιρὸς, παράξενο πρᾶμα, ἢ Λενιῶ τὸ συνηθίζει. Αὐτὴ ποὺ ἄλλο δὲν ζητοῦσε παρὰ τὸν χάρο γιὰ παρηγοριά, τώρα τρώει, κοιμᾶται καὶ ξαναμπῆκε στὴ ζωὴ περιμένοντας τὸ παιδί, ποὺ δὲν θάργιση πιά πολὺ νὰ τῆς ἔρθῃ.

Ζῆ μὲ τὴν πεθερά. Τί νὰ κάμῃ;

Δουλεύει σὰν πρίν, ὅσο μπορεῖ, κι' ἀκούει τὰ βαρεῖα λόγια τῆς γριᾶς, ὅπως λυγοῦν τὰ δέντρα τὰ κλαριά τους στὶς μπόρες καὶ στὶς καταιγίδες. Τί νὰ κάμῃ;

Αὐτὸ ἦτον τὸ ριζικό της.

Δὲν σκέφθηκε ποτέ, γιὰτί τῆς ἔγινε, κι' ἂν μπορούσε νὰ τ' ἀποφύγῃ.

Μηδ' οἱ χωρικοὶ κατάλαβαν τίποτε ἀπὸ τὸ τραγικὸ αὐτὸ μάθημα.

Ἦτανε γραφτὸ καὶ γένηκε καὶ μὲ τὸν καιρὸ θὰ ξεχαστῆ κι' αὐτὸ σὰν ὅλα τ' ἄλλα.

Zagora 1-9-29.

ΕΛΛΗ ΧΑΡ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ

